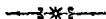

ՍԿԶԲՈՒՆԲ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՒԱՔԱԾ ՈՅ ԲԱՆՔ

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԱՆ

(Տես յ'էջ 105)

Ա

60. — Դաստիարակութեան գիտութիւնն և արուեստը սորվելն և գործադրելը, դժուարագոյններէն մին է, որովհետեւ քիչ անգամ նշմարելի իրողութեանց վրայ կայացած է և որոնք հազարամէկ ձեռք ներքեւ կը ծածկուին. ինչպէս մարդու ոգւոյն ներքին գործերն. որովհետեւ մարդկային կամքը խոնարհեցունելու միջոցներուն վրայ հիմնեալ է. միջոցներ՝ շատերու անծանօթ, յարափոխ, և երբեմն այնպէս թեթեւ՝ որ իբր անգոր կ'աւարդուին, մանաւանդ դժուարատար և անսիրելի միջոցներ, զի գործադրողին կրից կը հակառակին, և կը պահանջեն անկէ ամենէն աւելի դժուարին և կիրթ առաքելութիւններ:

Լամբրոսքիսի

61. — Մարդկային բնութեան մէջ միութիւն կայ. փասն զի ամէն մարդու քով միևնոյն նիւթական, մտաւորական և բարոյական կարողութիւնք կը տեսնուին, թէպէտ թէ բացարձակ թէ յարաբերական յոյժ գանազան համեմատութեամբ: Միութիւն կայ դաստիարակութեան ընդհանուր նպատակին մէջ, որ է անհատին կարողութեանց զարգացումն, իւր և մարդկային ընկերութեան բարւոյն համար: Վերջապէս միութիւն կայ բնական օրինաց մէջ, որ կը կանխէ յեղաշրջելուն, որով մանուկն մարդ կ'ըլլայ: Եւ ասից կը հետևի որ դաստիարակութեան միութիւնն, իբր գիտութիւն մը մտածելով, ընդհանուր պատմութեան զոյութիւնն է, հաստատուն և տիեզերական օրինաց վրայ հիմ-

նեալ, որ ստուգիւ ազդու և փրկաւետ գործնական կանոններն պարտին առաջնորդել:

Ռ. դը Կլմբ

62. — Մարդը դաստիարակել կը նշանակէ նորա ամէն նիւթական, մտաւորական և բարոյական կարողութիւնները զարգացընել և կատարելագործել. մարգանքով՝ նորա բնական կազմութիւնը զօրացունել. ճշմարտութեամբ՝ նորա միտքը լուսաւորել, գեղեցկին ճաշակով նորա երեակայութիւնը շարժել. բարւոյն սիրով նորա կամքը զօրացընել. ազնուացընել նորա բերումները, նորա զգացմունքները շնորհազարդել, սանձել նորա կիրքերը, և երկրիս վրայ կրելու և պատերազմելու զինքը պատրաստել, ամէն տեսակ գերութենէ ազատել զինքը, հանդերձեալ կենաց յուսոյ մը բանալ նորա սիրտը. գործունեայ, կրթեալ, համեստ և համբերատար ձախողութեանց մէջ, չափաւոր՝ ի յաջողութեան, կարեկից վշտացելոյն, թէ խորհրդով և թէ ձեռնտուութեամբ առատասիրտ՝ ի նպաստ կարօտելոյն. այս կը հասկընանք դաստիարակել ըսելով:

Քոքս

63. — Դաստիարակելն ըստ իս՝ ազատութիւն տալ ըսել է. անգործութեան և մեղկութեան տարափոխիկ և աղետալի հիւանդութիւններէն մարմինը ազատել. միտքը նըմանողութեան հեշտ բնազդութենէ, ծուլութենէ, չափազանց դիւրահաւանութենէ փրկել, որ շատ անգամ անհաւատութեան կ'ա-

առջնորդէ, զի նոյն իսկ անհաւատութիւնն ինքնահաւան և ռամիկ դիրարհաւանութիւն մ'է՝ ազատել երևակայութիւնը մօտալուտ և նիւթական ցնորից գերիշխանութիւններէ, և թոյլը պարզել տալ աւելի բարձր և ընդարձակ միջնորոտներու մէջ՝ ազատել կամքը վարժեցնելով զայն չհետեւելու իւր կամ այլոց անդիմադրելի փափաքներուն, իւր շարժմանց յարատև ազատութիւնը պահելով՝ միով բանին, չարին գերութենէ ազատել զմարդ. ահա ճշմարիտ դաստիարակութեան պաշտօնը:

Թոմազոյ

64. — Դաստիարակութեան տեսակետով՝ վատ ժամանակի մը մէջ կ'ապրինք. ապակառութեան տարերքն և առիթը՝ յանձնառաւ մացած են. չարութեան ոգին ամենէն աւելի անմեղ և ֆորշալից ձևերը կը զգենու, կը սպրդի ամենուրեք: Նորս այս Պրոտեստանտականներու և կեղծագործեանց ձևով կը ներկայանայ, և ամենէն աւելի դրօսեցուցիչ կերպարանքով ազնեակար գործուածներու, չաբարկիւնաց տիկիներու, ծխատուփերու, ծխափողերու վրայ մուտ կը գտնէ: Նորա քմահաճոյից կը ծառայէ յախճապակին, ալ լաբաստին, դրուադանկարներն, ճննապակին և բիւրեղն. իսկ լուցկիներու տուփերուն վրայ կտտարար կը տիրապետէ (1): Դրբոսագիտ

65. — Ժամանակաւ՝ դաստիարակութիւնը յամբնութաց և տաժանելի էր, կենաց զանազան հասակներու տարբերութիւնը շատ զգալի, մանկութիւնն ունէր իւր անմեղութեան շնորհքն և ուսման տարերքը, պատանեկութիւնն՝ իւր յառաջդիմութեան սիւններն և յոյսերը. երիտասարդութիւնն՝ իւր ազդեցիկ կորովութիւնը և դէպ ի ապագայն ունեցած թափն. այրական հասակն՝ իւր վայելքն և իւր առատ լրութիւնը:

Իսկ ներկայիս, մեր շտապելոյն ինչ արդիւնք յառա՛ կը բերենք: Իմացական բնութիւնը կը տկարացունենք և անոր ապագան կը թիւրեմք: Վաղահաս մանուկներէն քիչերը իրենց մանկութեան միջոց խոստացածն իրագործող են: Բիւրոյ դելլա Միքանդուլա տասնութ տարուան հասակին արդէն հրաշալիք մ'էր, իսկ վաթսուներէն՝ այլ և չկրցաւ համբաւը պահել:

Լորանսի

66. — Գիտութիւն, գիտութիւն. ներկայ դարուս աղաղակն: Թող լուսաւորուի իմացականութիւնն, մնացածն ինքիմով կ'ըլլայ: Սակայն բնագործմէն առաջնորդեալ մայրերուն բռնած ճամբան՝ այս է, մանաւանդ թէ անկից կը վախեն: Յայտնի է թէ լոյսը անհրաժեշտ է. առանց ասոր ոչ մի ծաղիկ կը բացուի և ոչ մի տունիկ կ'աճի. սակայն սա բաւական չէ: Ալլըքսանց բարձրաբերձ գագաթներուն վրայ կը շողայ ամենապայծառ լոյս, սակայն հոն միայն ձիւն և մշտնջենաւոր սառնամանիք կան: Ուրպէս զի երկիրը ծածկուի հարուստ բուսաբերութեամբ՝ լոյսը պէտք է միանայ շերմութեան հետ: Ուրեմն գիտութիւնը պէտք է ընկերանայ այն ամէն բանի՝ որ կը տաքցընէ սիրտն ազնուական զգացումներով, և սիրով և առաքինութեամբ բորբոքէ զայն:

Ուտտիճի

67. — Կը գրէ Բոքթարդոյ թէ, Գրիգոր Եօթներորդի դարուն ընկերութեան անկեւնակով վիճէ էր հաւատքը. Նապոլեոն առաջնոյն՝ ոյժը. իսկ մեր դարուն՝ դպրոցն է: — Այո, կ'ըսէ Կանտու, դաստիարակութեան մեծ միջոցն է կրթութիւնը, սակայն եթէ մտաց կեանքը՝ իսկ սրտի մաշ չի պատճառէ: — Եւ Թոմազոյն՝ «Դպրոցն եթէ տաճար չէ, չարագործաց որջ է»:

68. — Փանի որ տղան մանաւանդ աղքատին տղան մարդկային ընկերութենէ անգլութիւն թողուած է բնութեան ամէն տեսակ յուր բնազդմանց. քանի որ արժանապէս իւր դաստիարակութեան հոգ չի տարուիր. քանի որ ոչ ոք խօսքով կամ օրինակով քրիստոնէութեան վսեմ գեղեցկութիւնը անոր գործադրելի և կենաց յարմար չ'ըներ, քանի որ այս չի գործադրուիր, պէտք է զինքը սանձել. բայց այս դրուած սանձը և անոր հետեւանք խիստ միջոցները բուն գործադրողին՝ զրիթէ ապաշաւանաց զգացումն պիտի պատճառեն. կալ անոնց որ տարիներէ ի վեր ժողովուրդը կ'ապականեն, սոսկալի և կասարեալ խղճի խայթ պիտի տան, եթէ ընդունակ ըլլան:

Մ. Ազելոյ

69. — Կրթութիւնը ուղղակի մտաց վրայ կը ներգործէ, և հոն կանգ կ'առնու իբր իւր ճանապարհին յետին սահմանը: Դաստիարակութիւնը մտաց չրջանակէն կ'անցնի, սակայն յատկապէս կամաց վրայ կը ներգործէ. այս է իւր բարեբար ընթացքին դասարար կամ նպատակը: Կրթութեամբ՝ ուսեալ մարդ կ'ըլլանք, սակայն դաստիարակութիւնը միայն կարէ միշտ ընել և պահել

1. Աւելցուցեք թանց վրայ մեր բնական երկրին. բուն ռամիկ աղուդի մեղացներու անբարոյական իմաստները:

զմեզ համեստ: Կրթութիւնը օգտակար է, դաստիարակութիւնը՝ անհրաժեշտ. վասն զի սա միայն կարէ մարդուս բարձր կազմել, որ իրեն համար ամենէն կարեւորն է, և զմարդ առաքինի կ'ընէ: Այսու հանգերձ կրթութիւնը և դաստիարակութիւնը պարտին մարդուս ընկեր և բարեկամ ըլլալ, սակայն կրթութիւնը գրեթէ միւսին ծառան է, և այն բանը որ առաջինը չէ կարող երբեք գործադրել, երկրորդն միայնակ կը յաջողի:

Ալիսանի

70. — Կամ ոյժը և կամ բանականութիւնը պարտին կառավարել աշխարհըս. չենք կարող կրից թափն արգելուլ, բայց եթէ աւոր դաստիարակութեան ամենը ղենելով. ոչ եթէ կեղծ դաստիարակութեան, որ ցանկութեան առաւելագոյն պահանջ մը, մտաց տկարութիւն մը կու տայ և դիրաւ բարուց ալ կը հաղորդուի, կը գրդէ փառասիրութիւնը առանց նպատակ մը ղենելու, երեակայութիւնը կը գրգռէ՝ առանց միտքը օրացընելու. այլ այն դաստիարակութիւնը՝ որ միևնոյն ժամանակ կը զարգացունէ կարողութիւններն, ամէն դասակարգերու մէջ կը տարածէ սղմութիւնը, և իրաւանց և պարտուց պայծառ գաղափարները. և մարդկային գիտութիւն կոչելով զայն որ կ'առաջնորդէ

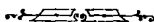
բարոյականութեան, կը փնտռէ ճշմարտութիւնը՝ բարին գործելու համար, կը կրթէ՝ համեստ ընելու համար. կը սորվեցնէ սիրել զԱստուած՝ ընկերը սիրելու համար, յարգել Եկեղեցւոյ իշխանութիւնը, մարդկային ընկերութիւնը յարգելու վարժեցընելով. և գորց սկզբունքներուն վրայ պատուաւաստելով աշխարհքի փորձառութիւնը լոյսը կը տա, բաժէ, որպէս զի տեսութիւնը չի նշ գործէ և մարդասիրութեան շողի մը կերպարանափոխի:

Կանտոն

71. — Սպարտացիք հարցուցին Լիկուրգոսին, ի՞նչ բանի պիտի ծառայէ դաստիարակութիւնը, ի՞նչ բան կ'ուզես տալ մեզի: « Դաստիարակութիւնը, պատասխանեց քաջ օրէնսդիրն, զձեզ մարդ պիտի ընէ: Առանց անոր դուք անբան էք, դաստիարակութիւնը կ'սպաննէ և կ'ընկճէ ՚ի մեզ անբանը. կ'ազատէ զերագոյն արարածն, որ կը պատուէ Աստուածները, որոնց վսեմ պատկերը կը ներկայացունէ, և իւր առաքինութեամբը ծառայէ հայրենեաց: »

72. — Նախադաս կը համարիմ միջին բնաւորութիւն մը՝ զերագանց դաստիարակութեամբ, քան զերագանց բնաւորութիւն մը՝ յոռի դաստիարակութեամբ: Սիւն-Ռէալ

Շարայարեղի

ԻԾԽԱՆԱՑ ԿՂԶԻՔ

(Շար. հտ. ԾԳ. էջ 175)

ՌԻՆ ՔԻՐՈՑԻ մէջ երեք վանք կան՝ Կանդուսի ճեղքած. Քրիստոս կամ Ալակերպութիւն, որ 1597ին նորոգուած է, բարձրութեան մը զգալով, ու Տէրուն կողիցը վրայ տարածուած է կղզւոյն փոքրիկ քաղաքն: Սուրբ Նիկողայոս, ծովեզերքը՝ զեղեցիկ դիրքով մը, Ուղեբույժի (Սէտէֆ Աստաթ) կղզեկին դիմաց, հիւ

մայ Պեղոպոնեսի մեծ վանաց միոյն պարզ կայուած մ'է: Սուրբ Գէորգ, կղզւոյն բարձրագոյն գագաթան վերայ շինուած է: Այս է ընդհանրապէս ճամբորդաց յաճախած սեղոն, իր հրաշալի դրիցն համար, որ Կ. Պոլսոյ շրջակայից ամենէն առևանի տեսարանաց մէկն է: Փայտաշէն վանքն և եկեղեցին, խոշոր ծառաց շուքին տակ, հսկայաձև բարձր.